

Naturguidning med Jobbverket i Tyresö slottspark 5 september 2023

Martina Kiibus

Tre personer deltog från Jobbverket denna soliga varma septemberdag. En av deltagarna gick med rullator. Jag hade träffat alla tidigare så det var många minnen från tidigare guidningar som kom upp.

Vi samlades vid parkeringen nedanför Tyresö kyrka. På väg upp mot kyrkan stannade vi vid en häll där det växte rosa stinknävor. Lät deltagarna dofta på bladen vars doft gett blomman dess namn. En av deltagarna undrade över de bruna "cigarrerna" som växte en bit bort, dvs kaveldun. Berättade om att de är fulla av dun som man förr kunde använda som fyllning i kuddar eller täcken.

Vi gick upp mot Tyresö kyrka där vi tittade på den fantastiska knotiga linden. En av deltagarna som är otroligt observant såg att man kunde titta rakt igenom stammen. Så vi stod en stod vid linden och pratade om alla som behöver gamla lindar för att få en boplats. Pratade också om själva kyrkan och visade ringarna i kyrkogårdsmuren som fungerade som hästparkeringar för gårdarna förr.

Så gick vi till en fantastisk lönn som är klädd med allémossa eller ekorrsvansmossa, en mossa som är böjd uppåt som ekorrsvansar. En fascinerande form! På lönnen växer det också en stor lunglav. Berättade att det här är inte en vanlig syn utan att den kräver ren luft och gamla lövträd så det är speciellt att få se en så stor lunglav.

Så gick vi upp mot slottet och pratade lite om historien. Tittade på pelarna där det står vilka som ägt slottet och oxhornen ovanför porten som var Oxenstiernas vapen. Gick vidare in i parken och stannade vid ännu en härlig lind. Tittade lite närmare på bladen som är hjärtformade och släta. Lät deltagarna känna på dem mot kinden. Det som också är typiskt för lind är att de blir så härligt knotiga och att det växer ut små skott direkt från stammen. På marken var det fullt av lindfrön med sina fallskärmar, så jag visade hur de hjälper fröna att spridas med vinden.

Nästa träd var en mäktig ek, som verkligen brer ut sig. Det är så roligt med den här gruppen för de har en sådan förmåga att stanna upp och titta på roliga former och växtsätt, att ta in träden. Pratade om alla djur och växter och svampar som är beroende av gamla ekar.

Mittemot eken växer en lärk, lät deltagarna känna på de mjuka barren som inte är lika hårda som tall och gran. Nästa träd var en bok, vars stam är grå och alldeles slät så att man kan rista in hjärtan i den. Visade också bokollon och deras hättor och hur bokens blad har olika långa bladskäft så att alla blad lättare ska komma åt solljuset.

Fortsatte till en hästkastanj och tittade på nyfallna mjuka kastanjer och trädets stora sjotaliga blad. Nere vid vattnet växer ett par otroliga grovstammiga alar. Den ena alen har som en stol man kan sitta på en bit upp i trädet. Ännu en form att fascineras över. Visade också de små kottarna som är fulla av feta frön som småfågeln gillar att äta av.

Vi tittade också på en hel del blommor:

Natt och dag, med sina lila högblad och gula blommor, där bladen fungerar som reklampelare för att locka pollinerande insekter.

Midsommarblomster, som är släkt med stinknäva. Blommorna är lila men i mitten är det vitt som en kontrastfärg för att leda insekterna rätt. Dessutom är det mörklila strimmor som fungerar som vägvisare i de lila kronbladen.

Höstfibbla. En av deltagarna sade att den påminner om en maskros men inte är lika tät, hon hittade också en maskros så att hon kunde jämföra de olika blommorna.

Svartkämpe. Jag plockade två stycken så att jag och en av deltagarna kunde fåktas med dem.

Rölleka. Lät deltagarna dofta på dess kryddoftande blad.

Rödklöver. Pratade om att de kan fånga in kväve från luften och på så sätt göda marken.

Vitplister. Jämförde med brännässlors om den påminner om, men vitplister har vita blommor i kransar och bladen saknar brännhår.

Bladvass. Visade sicksackmönstret tvärs över bladen som sägs vara orsakat av djävulen!

Trampört. Visade de små blommorna i bladvecken och berättade att fröna är uppskattade av många småfåglar och att de växer där människor har trampat.

På bron till Notholmen stannade vi och tittade ut över vattnet och fågellivet. Vi såg knölsvanor och flera sothönanor, som dök efter fisk. Det var också mycket småfisk i vattnet och fullt av trollsländor i luften omkring oss. Berättade att trollsländor är duktiga flygare och kan fånga sina byten i flykten och att de precis som alla insekter framför allt flyger mycket när det är soligt eftersom de ”tankar sol” för att kunna hålla kroppsvärmen.

På Notholmen var det en doft av anis från alla exemplar av spansk körvel. Lät deltagarna dofta på bladen. Vi doftade också på bladen från svart vinbär, som doftar ljuvligt friskt. Berättade om Notholmens historia och så hälsade vi på caféets kaniner.

Vi gick ut på bryggan och bara njöt av anblicken av Kalvfjärden och solglittret i vattnet. Vi såg flera öronmaneter i vattnet och pratade om att de till skillnad från brännmaneter inte bränns. En av deltagarna refererade till Hitta Nemo där de hoppar på maneter för att ta sig framåt.

Så vände vi tillbaka mot parken igen. Stannade vid ett bestånd kärleksört och så fick deltagarna smaka på de saftiga bladen. Berättade att namnet kärleksört kommer av att man använde blomman för att spå i kärlek. Vi tittade också på snårvinda som slingrade sig fram i buskaget. Visade hur man kan ta en blomma och få den att fastna på näsan genom att andas in vilket deltagarna också testade. Nyponen var mogna. En av deltagarna sade att det började klia bara hon såg dem! Berättade att nyponen är ett annat sätt att sprida sina frön jämfört med

linden som sprider sina frön med vinden. Nypon har istället ett gott ”paket” runt sina frön som då sprids med fåglar som äter av bären.

Vi gick förbi ännu en mäktig bok till en fin hasselallé där hasselbuskarna bildar som en tunnel. Den observanta deltagaren kände och tittade på löven och konstaterade att de liknade lind men att det inte var det utan att det måste vara hassel! Vi hittade också gröna nötter på marken, så vi pratade om att nötterna inte ingår i allemansrätten.

Här växte en ek med ett helt annat växtsätt än de spärrkroniga vi tittat på tidigare, den här växer mera uppåt mot solljuset. Vilket deltagarna genast lade märke till och tittade närmare på!

På marken hittade vi en vinbärssnäckla så jag berättade att den är tvåkönad och att när de har parat sig så blir båda med barn. Och att de har små pilesäckar som skickar iväg pilar på varandra för att komma i stämning innan parningen.

En av deltagarna hade varit mycket i Hagaparken så jag berättade att det här också är en engelsk park och att de båda har mycket gamla lövträd och kullar. Vi tittade också på några ormbunkar, jag visade på sporer på bladundersidorna och förklarade skillnaden mellan sporer och frön.

Vi stannade vid en ihålig ekstock som var full av härlig mulm, dvs skalbaggs spillning och –vingar. Mulmen blir en viktig boplats för många ovanliga skalbaggar.

Fortsatte förbi ännu en lönn med ekorrsvansmossa till soluret och tittade på hur det fungerade, att skuggan av visaren faktiskt visar tiden. Vi gick ut på terrassen och blickade ner mot slottsparken, mot skogvaktarbostaden Åliden och den mäktiga eken som tronar mitt på gräsmattan. På en guidning för någon vecka sedan mätte deltagarna upp den och kom fram till att den är nästan sju meter i omkret!

Så gick vi vidare ner mot parkeringen. På en håll växte det ännu en näva, nämligen sparvnäva med små små blommor.

Det blev en fin och skön vandring och deltagarna var glada och nöjda med dagen. Det är så härligt att ibland kunna få gå med lite mindre grupper, speciellt med den här målgruppen. Att hinna stanna upp, och fullt ut kunna följa deltagarnas tankar och bejaka deras nyfikenhet.